

SZEGED A VIHAR UTÁN.

Krónikás riport hetven év előtről.

Írta: JUHÁSZ GYULA.

SZEGED, december 24.

Nevezzük csak szép hegedűszóval viharok, ahogy Jókai nevezte, noha Petőfi forradalomnak hirdette, a császáriak pedig lázadásnak minősítették. Igaz ugyan, hogy a szelid, de tüzes Horváth Mihály püspök önvédelmi harcra kényszerítette, míg a magyar történelemben úgy maradt meg végül, mint szabadságharc.

Akárhogy is volt, annyi szent, hogy amikor a szőregi csatát elvesztettük, Haynau lett az ur Szegeden és rebellis volt mindenki, akinek köze volt a nagy mozgalomhoz. Már pedig ahhoz köze volt minden jóra való magyar embernek, aki épkezésként és nem vált savóvá a vére.

Bevonult hát az osztrák és a muszka, de még előtte kivonult nem csupán a magyar fölkelő sereg, hanem igen sok olyan hazafi, aki gyanusnak érezte magát az idegen tábornok előtt. Mindenki maradjon a helyén: adta ki a jelszót a távozó magyar kormány, így hát aki csak tehetett, menekült a császáriak elől. Volt akinek ez sikerült is, voltak akikről kiderült, hogy föllesleges volt elmenniük, a legtöbben mégis csak az ellenség kezére kerültek, kinek az *Ujépület*, kinek *Kufstein*, kinek pedig a puskagolyó lett a sorsa. Mikor az ellenség bejött, *Vadász polgármester* megfogadva a távozók intelmét, csakugyan megmaradt a helyén és mint a város feje fogadta a jövevényeket. (E tekintetben ma már elég szép gyakorlatuk lehet a polgármestereinknek.) És akkor elkezdődött az új kurzus, az idegen beszélt, a városba, mintha örökre itt akarna maradni. A katonaság részére vígan rekviráltak, ha a városban kifogytak már mindenből, akkor a tanyákra mentek. (Akadt ott akkor is mindenből bőven.) Haynau ebben a tekintetben kiváltképpen kedvelte a zsidókat, akik akkor szeliden és szerényen mózes-vallásúaknak hívták. „A forradalom alatt tanusított igen rossz magaviseletük” volt az ok, amiért különös előszere-ttel megzsarolta őket az idegen hatalom, tetemes adót vetve ki a hitközségre. A forradalom alatt tanusított igen rossz magaviselet persze abban állott, hogy a szegedi zsidóság lelkesen csatlakozott Kossuth Lajoshoz és a magyar szabadság zászlaja alá állott.

Az idegen megszállás első napjaiban csak úgy viritottak a különféle színű és című plakátok a házak falain, minden utcákon. Az egyik falragasz a statáriumot jelentette be, a másik a fegyverek beszolgáltatását sürgette, a harmadik a felséges császár olmtüzi kiáltványát tartalmazta, amelyben új alkotmányt adott népeinek. (Szép kis alkotmány, vigye el az ördög, — gondolta magában a rettegő hazafi, aki végig elolvasta, de azért nem mondott egy szót sem, azt is nagyon halkan gondolta).

A katonaság után, azaz vele együtt következett a polgári hatalom is, megszervezték az új hatóságot. Persze csak gutgesint hazafiakat választottak meg, akik nem kompromittáltak magukat a forradalomban. Titokban ugyan hazaáruló és pecsovics volt a nevük, de hát kicsire nem néztek ezek és fő a város és a haza üdvé. Akiket annak idején, a rebellio alatt kitétek a torony alól, azok most nagy gaudiummal újra elfoglalták a székeiket és ítélkeztek elevenek és

hóltak, gyanusak és menenekültek felett. Ne tessék mosolyogni a jelen fiának, az *őreg Reiznerben* olvasható, hogy a Kossuth bankjegyek elégetésével „együtt indultak meg az igazolási eljárások, mit purifikációnak neveztek. A közéletnek minden szereplője kimutatni tartozott, hogy az előző idők mozgalmában neki vezető szerepe és cselekvő része nem volt. Akik azelőtt üldözöttek voltak, most kegyekben részesültek s az ügyekre kiváló befolyást gyakoroltak.” Ezek közé tartozott a híres *Kiemlinger prépost* is, aki azonban csakhamar nagyon csalódott a császári kurzusban és mint csalódott hazafi vonult vissza. Persze nagyon megszorodtak a vádaskodók, akik személyes bosszúból vagy anyagi érdekből adtak föl embereket és persze voltak akik a gyanu és vád alól megfelelő váltságdíj árán szabadultak. Az emigránsok családját és ismerőseit állandóan zaklatták, így például a Stróbl-családot, mert az egyik tagja a bujdosó Kossuth Lajos ügynöke volt. Akadtak akik a környékben rejtőzködtek áruházban. *Rózsa Sándor*, aki szintén üldözött hazafinak érezte magát, hiszen ő is Kossuth katonája volt, a tanyákon bolyongott, a kukoricásban vagy a csárdákban húzta meg magát. Néha egész század zsendár fogta üldözöbe, de Sándor mindig megugrott szerencsén. Egyik embere, *Pencz Miska*, kezükre járt a panduroknak, de a rövidebbet mégis a Miska húzta, egy napon egy kiszáradt tanyai kut fenekén találták rá. Halott volt, valaki keresztfüllötte. (Hiába, néha a zsványbecsületet se tartják be.)

A legnagyobb ur ekkor különben *Bonyhád* István ur volt Szegeden és a messze vidéken. Ő volt a megyefőnök. Nem is Bonyhád volt a becsületes neve, hanem *Perczel*, de mivel a testvére, *Móric*, rebellis lett (*Vörösmarty* tanítványa és a moóri csata hőse volt ez a Móric), *Perczel* István tehát fölvette a Bonyhád nevet és ezt írta bele osztrák kalligráfiával a magyar történelem szegedi margojára. Az én Istenben boldogult Mária nénem beszélt, hogy kiváltképpen azokra a szegedi hölgyekre fájt a foga ő kelmének, akik a daliás Kossuth Lajost annak idején fáklyásmenettel megtisztelték. Nagy köcsögalapban járkált, híres szeladon volt és szerette a pikáns élceket. Különbön goromba férfiú volt, a polgármestert csak per amice szólította és ukázait boríték nélkül, egy darab papírra írva küldte el a podesztának.

Különös előszeretettel üldözte a Kossuth kalapokat, amelyeket betyárosoknak minősített és a Kossuth szakáll iránt is nagy idioszinkráziát érzett. Még a pipákat is forradalmároknak minősítette, ha a 48-as szám volt rajtuk és el is koboztatta őket. A gyanus polgárok állandó rendőri felügyelet alatt állottak. Hogy kik voltak akkor gyanusak, erre nézve említsük meg a rendőri felügyelet alatt állók jó hosszú listájából *Bérczi Antal*, *Kúrasz Benő*, *Rónay János*, *Tóth Mihály*, *Vadász* Emmánuel nevét. (Ma már hazafiúi dicsőség az, ami akkor rendőri felügyeletet jelentett.) Különösen vigyáztak a kémek és a spiclik, az árulók és a besugók a kaszinói összejövetelekre, a színészek társaságára, de még a keresztezőkön és

esküvőkön is megjelent egy vigyázó mindig. (A temetéseken már nem annyira. Ott mindig egy emberrel kevesebbre kell már vigyázni.)

A cenzura természetesen javában dühöngött és pedig minden vonalon. Csak a sajtóra nem kellett vigyázni azon egyszerű okból, mivelhogy Szegeden akkor még egyáltalában nem volt sajtó. (Mégis volt forradalom.)

Hát legalább megcenzurálták a prédikációkat. De *Lőw Lipót* főrabbi, a derék magyar hazafi nem engedte. Azt mondta a Perczelből vedleti Bonyhádnak, hogy akkor tessék a bibliát is cenzurálni, mert ő onnan merít. Erre még Bonyhád is mosolygott, mire a tudós pap elővette Sámuel első könyvének nyolcadik részét, a 11-ik versőtől a 18-ikig és oivasni kezdte, emelt hangon a császári szolga előtt: És monda Sámuel:

A királynak, aki ura kodni fog felettetek, ez lesz a hatalma: *fiatlokat elveszi és székér vezetőivé és lovasaivd teszi őket és szekere előtt futnak.*

Elveszi legjobb szántóföldeiteket, szőlőhegyeiteket és olajfás kertjeiteket és szolgálóinak adja.

Veteményeiteket és szőlőiteket megdézsmálja és főbb embereinek és szolgálóinak adja...

Bonyhád kezdte elérteni a bibliai célzásokat és most már nem mosolygott. Elengedte a cenzurát a papnak.

A megyefőnök állandóan jelentéseket kapott a nép hangulatáról és ezt ő továbbította Pestre.

A nép hangulata természetesen mindig kielégítő volt, de soha sem volt kedvező.

A vár mindig tele volt rabokkal, akik jórészen elfogott szökevények, forradalmilag kompromittáltak, rendzavarók és csendháborítók voltak. (A temetők csendjét nem szabad háborítani!)

Négy évig tartott ez az állandó és általános statárium, akkor egy kicsit világosodni kezdett. No még nem virradt, dehog, hiszen egvelőre a *Bach-korszak* következett. De ezt már főnn Bécsben „alkotmányos” korszaknak tartották. Még egy-két ilyen korszaknak kellett jönnie, hogy végre ismét kitörjön a szabadság, no de ezt se hagyták éppen az égbe nőni! *Tempora mutantur és historia est magistra vitae*. Az egyik éppen olyan igaz, mint a másik. Vagy talán nem, nyájas olvasóm?

A CIPŐ

csak akkor JÓ és OLCSÓ, ha

CSÍPEI-nél vásárolja

Iskola-utca 18. szám alatt. Telefon 15-31.

I. Szegedi Cement-, Gipsz- és Terasztárú gyára, Aszfaltvállalat

LANDESBURG MÓR SZEGED.

KÉSZIT mindennemű cementárúkat, cement és márvány mozaik lapokat, cement itatóvályukat, csomósított és drohtétes karmantus portland cementcsöveket, kutgyűrűket, műkötepecsöket és korlátokat, műkö sírkereszteket és kereteket, gipsz választalakat, gipsz és műkö szobrászmunkákat stb.

ELVALLAL terrazzo, beton- és aszfaltba költő munkákat, falburkolásokat fayence lapok és műkövel. — Az összes építkezési anyagok és modern cserépkályvák nagy raktár.

TELEFON-SZÁM: 68.

futball őshazájában, Albionban is hatalmas tapsorkán fogja üdvözlölni és el fogja ismerni a magyar futball-sport fejlődését.

— Budapest után Csonkamagyarországon a legjobb futballt Szegeden játszik és ezt nemcsak a SzAK bizonyította be, midőn az 1921-ik évben a MLSz déli kerület bajnoki címe után a legjobb vidéki csapat címét is elnyerte, hanem a MLSz-nek Szegeden működő kerülete is, mert a kerület válogatott csapata, amelyben a SzAK legjobbjai szerepeltek, porondra terítette a MLSz nyugati kerületét.

— A birkozság egyedül a SzAK-ban talált talajra. A SzAK birkozói 1921-ben szép eredménnyel működtek. A többi sportágakról csak azt mondhatom, hogy ezekben is szép eredményeket értek el az u. n. exkluzív sportágakat űző egyesületek. A SzUE, amely hivatott Szeged város uszó sportját reprezentálni, 1921. évben megnyerte a legjobb vidéki uszó csapat címét. A SzTE-ben még mindig az történik, amikor én ezelőtt 30 évvel aktív tornázó voltam: belső egyenlenség akadályozza őket nagyobb eredmények elérésében.

— Örömmel állapítom meg, hogy az evezés, dacára exkluzív voltának, gyönyörűen fejlődik. A Szegedi Csónakázó-Egylet *Csonka* négyese országos viszonylatban is igen jó. Főlénynyel verte a budapesti „Sirály” csapatát. A többi egyletek is szépen szerepeltek.

— Összefoglalva az 1921-ik év sportteljesítményeit, megállapítom, hogy Szeged város büszke lehet sportbeli eredményeinkre és ha a város tanácsa, élén a polgármesterrel, több érdeklődést és megértést tanusítana és ha nem nyomna bennünket azzal a rettenetes igazságtalan és terhes vigalmi adóval, úgy nyugodtan tennők le mi, magyar sportmunkások szerszámainkat az év végén, hogy rövid két hónap múlva újra dolgozzunk barátságban, megértéssel a magyar egyetemes sport fejlődésén.

Ujságírás.

Befejezzük az év krónikáját a saját szakmánkról szóló rövid jelentéssel. Nem sok jót mondhatunk, bár eléggé változatos volt a lefolyt esztendő a sajtó életében. Azzal kezdjük, ami az év végén történt: megszűnt a cenzura, őszinte öröme minden ujságírónak és minden ujságolvasónak. Megszűnt ezenkívül két szegedi napilap: A *Munka*, a szociáldemokraták napilapja és a Szegedi Napló *Déli Kiadás* címen megjelent déli lapja. Ezzel szemben újra megindult a régi, jőnévű *Szegedi Híradó* és megszáporodott a szegedi napilapok száma a *Szegedi Ujság*-gal. Eltávozott a szegedi ujságíró-gárdából az örökké harcos *Zsirkay János* és az örök béke hónapba tért meg a békés lelkű *Ujlaki Antal*. Lényegesen emelkedett a lapok előállítási költsége, emelkedett a lapok ára is, ellenben nem emelkedett az ujságolvasók száma és az ujságírók jövedelme sem és ha ezek dacára jobb ruhában, jobb cipőben járkál most némely ujságíró a karácsonyi korzón, úgy ez abban a váratlan arányú áldozatkészségben leli magyarázatát, melyet Szeged város közönsége tanusított az ujságírók decemberi Görbe Éjszakáján.

Nyakkendő

készítés és javítás legszebb kivitelben

SÁNDOR IBOLYR

Mérey-utca 7, I. em. 4. Telefon 961.